

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีส่วนตน
ของ นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยที่ ๓๓/๒๕๕๔

เรื่องพิจารณาที่ ๔๐/๒๕๕๑

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๕๔

ประเด็นวินิจฉัย มีประเด็นวินิจฉัยตามคำร้อง ดังนี้

พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ กระทบต่อสิทธิมนุษยชน และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ หรือไม่

ความเห็น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ บัญญัติให้บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืน และมาตรา ๖๗ วรรคหนึ่ง บัญญัติรับรองสิทธิของบุคคลในการมีส่วนร่วมทั้งกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อการดำรงชีพของบุคคลอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิต วรรคสอง ได้กำหนดมาตรการให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หากโครงการหรือกิจกรรมของรัฐที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ รัฐจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะจัดให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อชุมชนด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียหรือประชาพิจารณ์ รวมทั้งการให้องค์การเอกชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือด้านสุขภาพให้ความเห็นก่อนที่รัฐจะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมดังกล่าว และวรรคสาม บัญญัติให้ชุมชนมีสิทธิฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น

หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล หากมีการล่วงละเมิดสิทธิหรือมิได้ดำเนินการให้เป็นไปตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรานี้

เมื่อได้พิจารณาเจตนารมณ์ของบทบัญญัติมาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ ของรัฐธรรมนูญแล้ว บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวมีเจตนารมณ์เพื่อให้การคุ้มครองการดำรงชีพและคุณภาพชีวิตของ ประชาชนให้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ รวมทั้งเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชน และชุมชนที่ได้รับจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง โดยประชาชน และชุมชนจะมีสิทธิในเรื่องต่าง ๆ ประกอบด้วย ๑) สิทธิในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ ๒) สิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ๓) สิทธิในการรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และให้ความคิดเห็นในโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนทั้งทางด้าน คุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ และ ๔) สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้มี การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว

ส่วนพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองรักษา ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์ ป่าและภูเขา ให้คงอยู่ ในสภาพธรรมชาติเดิมมิให้ถูกทำลายเปลี่ยนแปลงไป เพื่ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่รัฐ และประชาชนทั่วไป โดยมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจรัฐบาลพิจารณาว่าสมควรจะ กำหนดที่ดินแห่งใดที่มีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจ ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมเพื่อสงวนไว้ให้เป็น ประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชน ก็ให้ประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ที่ดินแห่งนั้น เป็นอุทยานแห่งชาติและให้มีแผนที่แสดงแนวเขตแห่งบริเวณที่กำหนดนั้นแนบท้ายพระราชกฤษฎีกาดัง นั้น แต่การกำหนดให้ที่ดินแห่งใดเป็นอุทยานแห่งชาตินั้นจะต้องเป็นที่ดินที่มีได้อยู่ในกรรมสิทธิ์หรือครอบครอง โดยชอบด้วยกฎหมายของบุคคลใดซึ่งมิใช่ทบวงการเมือง เมื่อที่ดินแห่งใดได้มีการตราพระราชกฤษฎีกา ให้เป็นอุทยานแห่งชาติแล้ว พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๑๖ ได้บัญญัติห้ามมิให้ บุคคลกระทำการใด ๆ ภายในเขตอุทยานแห่งชาติ ได้แก่ ๑. ยึดถือหรือครอบครองที่ดิน รวมตลอดถึง ก่อสร้าง แผ้วทาง หรือเผาป่า ๒. เก็บหา นำออกไป ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตราย หรือทำให้ เสื่อมสภาพ ซึ่งไม้ ยางไม้ น้ำมันยาง น้ำมันสน แร่หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๓. นำสัตว์ออกไป

หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายแก่สัตว์ ๔. ทำด้วยประการใด ๆ ให้เป็นอันตรายหรือทำให้เสื่อมสภาพแก่ดิน หิน กรวด หรือทราย เป็นต้น ซึ่งหากบุคคลใดกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวก็ได้กำหนดโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำการนั้น ๆ ด้วย

ตามคำร้องมีประเด็นต้องวินิจฉัยดังนี้

ประเด็นแรก พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ กระทบต่อสิทธิมนุษยชนหรือไม่

เห็นว่า สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงมีโดยเสมอภาคกัน เพื่อดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของคนอย่างเต็มที่และสร้างสรรค์ อันเป็นสิทธิที่ได้มาพร้อมกับการเกิดและเป็นสิทธิที่ติดตัวบุคคลนั้นตลอดไปไม่ว่าจะอยู่ในเขตปกครองใด หรือเชื้อชาติ ภาษา ศาสนาใด ๆ ส่วนสิทธิชุมชน หมายถึงสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรสินของชุมชนของตนอย่างเป็นอิสระโดยตนเอง ในการใช้ อนุรักษ์ บำรุงรักษา ทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพของชุมชน โดยสิทธิชุมชนให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สิทธิชุมชนจึงมีรากฐานมาจากสิทธิมนุษยชน โดยแนวความคิดเรื่องสิทธิของชุมชนได้รับการยอมรับโดยการบัญญัติไว้ในกฎหมายภายในของนานาประเทศ และในระดับระหว่างประเทศซึ่งอยู่ในสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights) ซึ่งในภาค ๑ ข้อย่อยที่ ๒ (Part 1 Article 1.paragraph 2) ซึ่งระบุว่า ประชาชนทั้งหมด, เพื่อจุดมุ่งหมายของตน, อาจจัดการความมั่งคั่งทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเสรีโดยไม่กระทบต่อพันธกรณีใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศบนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ร่วมกันและกฎหมายระหว่างประเทศไม่ว่ากรณีใด ๆ ประชาชนจะไม่ถูกลิดรอนวิถีทางการดำรงชีพของตน ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีแล้ว และมีผลผูกพันประเทศไทยตั้งแต่วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

การที่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ บัญญัติให้รัฐบาลมีอำนาจกำหนดให้ที่ดินแห่งใดเป็นอุทยานแห่งชาติอันเป็นผลให้ประชาชนหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงบริเวณอุทยานแห่งชาติไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการดำรงชีพอย่างเหมาะสมกับวิถีชีวิตดั้งเดิม

ของชุมชนอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ชน เนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวมาตรา ๑๖ ได้บัญญัติห้ามไว้อย่างเด็ดขาดไม่มีการผ่อนปรนให้ประชาชนหรือชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการ การดูแลรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ หากมีการกระทำฝ่าฝืนดังกล่าว มาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติให้ผู้กระทำการต้องได้รับโทษทางอาญาจึงมีผลกระทบต่อ การดำรงชีพของประชาชนและชุมชนอันขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

ประการที่สอง พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ หรือไม่

เห็นว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ นั้นเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาในสังคมไทยมานานและการดำเนินการโดยรัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด เพราะบทบาทและภารกิจกำหนดให้ขั้นตอนที่ซับซ้อนและมากเกินไป จึงเกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อความต้องการของประชาชน การยอมรับสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงช่วยผ่อนภาระภาครัฐ และสิ่งที่สำคัญ คือยังเป็นการรักษาทรัพยากรที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ ซึ่งเป็นพื้นฐานชีวิตของประชาชนในชุมชนให้ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันไปพร้อมกับความยั่งยืนของทรัพยากรของประเทศด้วย และการมีกฎหมายให้สิทธิชุมชนสามารถบริหารจัดการที่ดินให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกของชุมชน ย่อมทำให้ที่ดินในเขตความรับผิดชอบของชุมชนได้รับการดูแล และหากมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนกับรัฐได้ร่วมมือกันจัดการได้อย่างแท้จริง และสามารถดำเนินการได้ทั่วประเทศก็จะมีผลเป็นการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนจนในชนบทได้ด้วยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗ จึงมีเจตนารมณ์ให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนและชุมชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นในการดำเนินโครงการของรัฐ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบย่อมมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสารจากโครงการที่ดำเนินการที่อาจจะมีผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง โดยจะต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม และนอกจากจะต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้วยังต้องศึกษาและประเมินผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในชุมชนด้วย และยังคงต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รัฐจึงจะสามารถดำเนินโครงการนั้นได้นอกจากนั้นจะต้องตั้งองค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพและผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ

ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว ดังนั้น ถ้ารัฐไม่ดำเนินการตามกฎหมายที่กำหนดไว้ข้างต้น ชุมชนหรือประชาชนภายในพื้นที่นั้นย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้ ซึ่งได้แก่ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดได้ อีกทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๗๓ ยังได้บัญญัติให้ชนชาวไทยมีหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งเป็นกฎหมายรับรองสิทธิของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น และชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนให้สมาชิกองค์กรชุมชนร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างยั่งยืน อันเป็นการให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของส่วนตน

การที่พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ ได้บัญญัติกำหนดให้รัฐให้การคุ้มครอง สงวนป่าที่เห็นว่ามีสภาพเป็นธรรมชาติ เพื่อสงวนไว้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและความรื่นรมย์ของประชาชนโดยต้องไม่ใช่ที่ที่ครอบครองโดยบุคคลอื่นที่ไม่ใช่รัฐ และต้องรักษาไว้ให้อยู่ในสภาพเดิม แต่การกำหนดให้ที่ดินผืนใดเป็นอุทยานแห่งชาติ รัฐเป็นผู้กำหนดเองโดยมิได้กำหนดว่าจะใช้สิ่งใดเป็นหลักเกณฑ์ ในการพิจารณาว่าพื้นที่ใดควรเป็นอุทยานแห่งชาติหรือไม่ เพียงแต่ระบุกรอบกว้าง ๆ ไว้ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้ที่มีอำนาจว่า พื้นที่นั้นมีสภาพธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจสมควรสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษาและรื่นรมย์ของประชาชนเท่านั้นก็เพียงพอแล้วที่จะประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติได้ด้วยวิธีตราพระราชกฤษฎีกาและแสดงแผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาฉบับนั้น แม้ว่าการกำหนดที่ดินแห่งใดเป็นอุทยานแห่งชาติจะเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวม แต่ในขณะเดียวกันรัฐต้องคำนึงถึงประโยชน์ของการดำรงชีพของประชาชนและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับที่ดินที่กำหนดเป็นอุทยานแห่งชาติด้วย เพราะผลของการที่ที่ดินใดได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติย่อมทำให้บุคคลที่เคยได้รับประโยชน์จากการใช้สอยทรัพยากรต่าง ๆ ในที่ดินนั้นต้องห้ามมิให้ใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับอีกต่อไปและการกระทำต่าง ๆ ที่เคยกระทำได้โดยชอบกลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เช่น การเก็บของป่า การใช้ที่ดินเหล่านั้นในการเลี้ยงปศุสัตว์ (มาตรา ๑๖) อันเป็นการขัดต่อวิถีชีวิตการดำรงชีพของประชาชนและชุมชนจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ที่มีอยู่หรือทำขึ้นในที่ดินเหล่านั้นได้ตามสมควรแก่กรณี หากประชาชนไม่ยอมดำเนินการรื้อถอนสิ่งต่าง ๆ

เหล่านั้นด้วยตนเอง โดยประชาชนต้องเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการที่เจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการเหล่านั้นด้วย (มาตรา ๒๒) จึงเห็นได้ว่า การกำหนดที่ดินแห่งใดเป็นอุทยานแห่งชาติตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้ โดยให้รัฐบาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางอันทำให้ประชาชนซึ่งอยู่ในชุมชนที่ถูกประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติที่เคยมีสิทธิใช้สอยทรัพยากรในที่ดินเหล่านั้น เช่น ในป่าชุมชนหรือในชุมชนทั้งหลายซึ่งเป็นสิทธิที่มีอยู่ก่อนแล้วและได้รับการรับรองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๖ ย่อมไม่มีสิทธิในการมีส่วนร่วมในการจัดการ อนุรักษ์ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนนั้นอีกต่อไป และอาจถูกจับกุมเพราะการอยู่อาศัยตลอดจนการใช้ทรัพยากรในที่ดินกลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย นอกจากนั้นยังอาจถูกรื้อถอน สิ่งปลูกสร้าง ต้นไม้ต่าง ๆ ที่ปลูกไว้ใช้สอยเพราะกลายเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายและอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจดำเนินการได้ตามสมควรแก่กรณี แต่ก็ไม่มีหลักเกณฑ์ว่าการกระทำใดแค่ไหนเป็นการสมควรแก่กรณี และการกระทำใดเป็นการเกินสมควรแก่กรณี อันเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่มีดุลพินิจอย่างกว้างเกินไป และอาจก่อให้เกิดการใช้อำนาจที่มีขอบได้ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ มาตรา ๖๗

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงเห็นว่า พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตรา ๖ มีผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ